

F5/2006 - Náš rozhovor - Sbírání známkových zemí

Náš rozhovor

Sbírání známkových zemí

Sbírat všechny známky celého světa není možné už sto let. Přesto stále existují sběratelé, kteří chtějí mít aspoň jednu známku z každé země. Vážné zájemce o tento způsob sbírání sdružuje u nás GEOPHILA, sekce sběratelů známkových území celého světa. Že nejde o žádné „dětské hraní“ dokládá, že exponáty známkových zemí získávají v poslední době vysoká ocenění na filatelistických výstavách. Na otázky redakce o tomto zajímavém způsobu sbírání známek odpovídá předseda sekce Jiří Marek.

- Jak vlastně vznikl nový geografilatelistický princip sbírání známek a jak se zrodila Geophila? Mohl byste našim čtenářům blíže představit vaši sekci a její aktivity?

Všechno začalo velmi nenápadně a může za to i časopis Filatelie. V rubrice Dopisy čtenářů bylo uveřejněno, tuším, že v roce 1988, krátké vyznání ing. Hnízdila z Kladna pod titulkem „Sbírám celý svět“, kterým jakoby z duše oslovil určitou skupinu „mladé generace sběratelů“. Při limitovaných možnostech i platech neviděli svoji realizaci ve sbírání „mušich nožiček“ na nových vydáních či finančně nedostupné klasice. Poznávali se podle toho, že na burzu s sebou nosili v kapse skvělý Filatelistický atlas známkových zemí (FAZZ) Bohuslava Hlinky a Ludvíka Muchy a snažili se získat alespoň jednu známku jako zástupce každé známkové země, která zde byla uvedena. A měli ještě jedno společné. Potkali se nezávisle na sobě „s dělníkem filatelie“, nezapomenutelným Hynkem Ondráškem, který vycítil, že je něco ve vzduchu, nejenom přicházející společenské změny, ale i nový filatelistický obor (aspoň se domníváme, že jde o nový filatelistický obor). Nabídl pomocnou ruku, dal dohromady zájemce a ještě před sametovou revolucí 1989 byla ustavena sekce sběratelů známkových zemí pod Společností teritoriální filatelie SČSF. Postupem času se ukázala poněkud nepružná pravidla hospodaření, sekce zůstala součástí Svazu českých filatelistů, ale zároveň získala právní subjektivitu jako občanské sdružení s názvem Geophila. Počet členů neklesá pod magickou hranici 100, dvakrát do roka se konají členská setkání s odborným programem, pravidelně vychází zpravodaj pod obětavým vedením Miroslava Prokopa, vydáváme příručky, máme vlastní webové stránky www.geophila.com a samozřejmě pro členy je velmi podstatná možnost výměny a získání filatelistického materiálu v několika formách členské nabídky i osobní výměny.

Ale teď si uvědomuji, že jsem hovořil více o vzniku Geophily a geografilatelistický princip sbírání v tom mohl zaniknout. Sbírání celého světa v našem pojetí neznamená mít ve sbírce všechny známky, které jednotlivé státy vydaly, ale třeba jen jednoho zástupce z každé země či území. Celý svět se vám může vejít do jednoho zásobníku.

- Kolik existuje známkových zemí?

Určitě jste si všiml, že jsem v našem rozhovoru použil i pojem známkové území. Pojem země má velmi blízko k pojmu stát, ale ne všechna území, kde platily zvláštní známky,

je či bylo státním útvarem. Proto se snažíme používat nový pojem známkové území. Přesné vymezení pojmu známková země či známkové území bylo předmětem rozsáhlé diskuse mezi členy Geophily v počátečních letech existence sekce. Shodli jsme se například na tom, že Belgie jako nezávislý stát je jiným známkovým územím než „Německá okupace Belgie“ během první světové války – známky byly vydávány jinou, odlišnou poštovní správou a platily na jiném území. Rozhovor asi není nejlepším místem pro rozvinutí celé teorie, co považovat za známkové území. Nicméně shodli jsme se také na tom, že FAZZ je skvělá publikace, která však nespĺňuje jednoznačně kritéria, na nichž jsme se dokázali shodnout a začali jsme tvořit pro naše členy nový Filatelistický atlas po jednotlivých světadílech. Zatím není dokončen díl pro Asii a díl pro Evropu. Takže v této chvíli nemohu uvést přesné číslo známkových území podle nové klasifikace (snad za rok až dva či tři), ale mohu uvést přesné číslo známkových zemí podle posledního vydání FAZZ (tuším, že z roku 1986) – 810. Mezitím i podle kritérií FAZZ vznikla některá nová známková území.

- Je vůbec možné mít ve sbírce známky všech zemí? Je to otázka pěněz? A jaké mohou být sběratelské přístupy ke známkovým zemím?

FAZZ definuje známkovou zemi jako vydání oficiální poštovní správy použitelné i pro přepravu zásilek do zahraničí. Při striktním akceptování této definice by však mezi známkové země nemohl uvádět švýcarské kantony, Sindh, Bucharu či Chorezm. Podle mého osobního názoru skutečně do seznamu základních známkových zemí či území nepatří, tím nechci říkat, že bych je třeba ve své sbírce neviděl rád. Při přijetí tohoto názoru lze u převážné většiny známkových území najít známku v ceně korun, maximálně desetikorun. A samozřejmě je věcí sběratele, jaký bude jeho sběratelský zájem. Nejjednodušší variantou jsou zřejmě existující státy. Rozšiřující variantou budou existující a zaniklé státy, které byly členy Světové poštovní unie. Nebo mohou sbírat a filatelistickým materiálem dokumentovat například Britské společenství národů, případně britské koloniální impérium. Pokročilejší sběratelé vedle známek preferují získání dokladů o poštovním provozu – skutečně prošlých dopisů, celin, ale třeba i použití výplatních otisků. Někteří rozšiřují svou sbírku tzv. vývojovými variantami – změnami názvu státu na známce, jiní ji zase rozšiřují o místní vydání. Objevují se i námětové či tematické přístupy – známky s portrétem panovníka či vlajkou nebo znakem. Ve Spojených státech existuje klub sběratelů prvních známek každého státu (samozřejmě podle katalogu Scott). Mezi geografilatelisty mají své místo všichni filatelističtí „romantici“, kteří dokáží podle svých možností (někdo za pár korun, jiný luxusněji) obrazně řečeno ve svém albu objet svět za pár minut a přitom si ještě zopakovat jeho novodobé dějiny.

- Jaké exponáty sběratelů známkových zemí jsou na filatelistických výstavách nejlépe hodnoceny?

V této chvíli se zdá, že geografilatelii nejlépe vyhovují jednorámové exponáty, kde lze na koncentrované ploše představit určitý výsek – např. exponáty ing. Bičovského Pošty cizích států na území Číny či Významné poštovní úřady Levanty získaly v roce 2004 na Národní výstavě ve Žďáru nad Sázavou zlaté medaile. Brněnský ing. Jedlička zase

bodoval s exponátem staroindických států. Ukazuje se, že i geografilatelistický exponát má šanci dosáhnout velmi dobrého ocenění, ale samozřejmě že obecná pravidla posuzování exponátů a vzácnosti materiálu musí platit i pro exponáty naše. Geografilatelie je pořád mimo hlavní filatelistický proud – a to skýtá sběratelům, kteří mají nastudováno, nezanedbatelnou výhodu – mohou získat hodnotný filatelistický materiál za relativně příznivé ceny, protože po něm neexistuje tak velká poptávka... Ekonomické zákonitosti platí i ve filatelii. Ocenění získaly také příručky vydávané Geophilou.

- Asi před dvaceti lety u nás vyšel naposled populární Filatelistický atlas. Vaše sekce vydává postupně podobné atlasy, ovšem na velkém formátu a zpracované odlišným způsobem. Kde by je mohl případný zájemce získat? Myslíte si, že se širší filatelistická veřejnost ještě dočká nového, aktuálního vydání příručního atlasu?

Naše Filatelistické atlasy vznikají se záměrem nejvyšší možné specializace, aby tam byla co nejúplnější informace i o místních vydáních, případně podvrzích, aby obsahovala mapy známkových území. Dosud vyšlo pět dílů Filatelistického atlasu – první v roce 1996 pro Afriku, v dalších letech pro Ameriku, Austrálii a Oceánii, Antarktidu (a Arktidu) a Mezinárodní organizace (včetně mírových misí OSN). Dílo vzniká po nocích a v každé volné chvíli, ale i tak příprava jednoho dílu zabere přibližně dva roky. Navíc při přípravě atlasu je téměř vždy pravidlem, že se objeví nové informace, že je nutné někdy velmi obtížně získávat zahraniční odbornou literaturu. Kolik sběratelů dokáže identifikovat vydání japonské okupace například pro indonéský Aceh? Kdo slyšel o vydání pro Annam během vietnamské války či o povstaleckém vydání v iránském Gilanu? A tak bych mohl dlouho pokračovat. Geophila vydává své publikace především pro své členy ve velmi malých nákladech. Bližší informace o příručkách můžete najít na webových stránkách www.geophila.com, případnou objednávku můžete zaslat i e-mailem (geophila@post.cz) nebo písemně na adresu GEOPHILA, P. O. BOX 2, Josefská ul., 118 01 Praha 1. Adresa není sídlem – je to jen poštovní přihrádka, ale samozřejmě lze domluvit i osobní předání v Praze.

Příprava aktuálního vydání příručního Filatelistického atlasu je samozřejmě pro Geophilu výzvou. Nechci však zde na místě dávat konkrétní příslib, ale věřím že s podporou vydavatelství POFIS půjde během jednoho až dvou let o realizovatelný projekt.

- V posledních desetiletích se podstatně změnily mapy. Zejména na území bývalého SSSR, ale i Jugoslávie, vznikla řada zemí a území, jejichž známky se objevují na filatelistickém trhu. Mnozí filatelisté se v tom neorientují, není jasné, která vydání jsou oficiální a co je produkt určený pouze pro sběratele. Zejména námětoví sběratelé za toho zboží někdy utrácejí nemalé peníze. Jak hodnotíte boj UPU a WADP proti ilegálním vydáním? Nejde tak trochu o „boj s větrnými mlýny“?

Nejsem si jist, zda-li dokážu odpovědět vyčerpávajícím způsobem. Začnu proto trochu zeširoka. Když se na řádně prošlých dopisech objevily známky SSSR s přetiskem SPB v ruštině (zkratka pro Sankt Peterburg), geografilatelisté nezaváhali ani na okamžik. A pak nastalo období, kdy byla na pražské burze týden co týden k dispozici nová a nová vydání – no nevyužijte tu jedinečnou příležitost... K čečenskému vydání s portrétem

odbojného generála Dudajeva byla přikládána i kopie certifikátu. Trochu nás zarazilo společné vydání pro Zemi Františka Josefa, Novou zemi a Severní zemi s vysokou cenou i nominále, ale když jsme koupili sérii a každý si nechal jen jednu známku, tak výdaj byl ještě akceptovatelný. Co kdyby to byla opravdová vzácnost? Poté co se někteří kolegové korespondenčně spojili s ruskými sběrateli, kteří neměli ani tušení, že by většina z těchto vydání existovala – trochu jsme znejistěli. Když se objevily ocelotiskem vyrobené „lokály z Estonska“, tak už je ani za pár korun pomalu nikdo nechtěl.

S odstupem času se poněkud vyjasnilo, existují specializované katalogy, které vycházejí z informací o reálném použití v poštovním provozu i vydavatelích těchto vydání, ale vzhledem k použité tiskové technice bude velmi obtížné potvrdit pravost takovýchto provizorií. Falšování (a velmi „pěkně“) byly i celistvosti.

Z tohoto pohledu mě osobně připadá iniciativa UPU na ochranu sběratelů jako sympatický krok – tedy číslování emisí a pořadí známky v emisi s tím, že by byl aktuální seznam k dispozici na internetu. To by mohlo zejména námětovým filatelistům významně pomoci – nakonec zřejmě není daleko doba, kdy si s sebou budeme všichni nosit internet v mobilu a budeme moci okamžitě zkontrolovat, zda-li je daná známka v oficiálním seznamu.

Geografilatelisty to ale zřejmě moc neochrání, protože povstalecká vydání se do seznamu nedostanou a bude věcí odhadu nákladů příležitosti, rizika ztráty a zejména znalostí sběratele, aby se rozhodl přímo hamletovsky „koupit či nekoupit“. Existuje několik oblastí bývalého Sovětského svazu, kde „separatisté“ ustavili autonomní vládu, která není ústřední vládou a většinou ani není mezinárodně uznávána. Přesto vydávají vlastní známky, které jsou na jejich území reálně používány a zřejmě při shodě okolností nejsou pozastavovány ani v mezinárodním provozu. Mezi tyto oblasti patří např. Podněsterská republika na území Moldávie, Jižní Osetie na území Gruzie či Náhorní Karabach na sporném území mezi Arménií a Ázerbajdžánem. Ve věstnících Světové poštovní unie se můžete dočíst o odmítnutí těchto vydání oficiálními autoritami, ale známky existují a používají se. Koupit či nekoupit? Geografilatelista má jasno. To, co je poštovně používáno, do jeho sbírky patří. Vedle toho však i pro tyto oblasti existují podvrhy. Návod na jejich jednoduché odhalení, kromě studia všech dostupných pramenů, však neexistuje.